

VFX-suunnittelijan työnkuva

Pasi Jakkula 3.2. 2015

YLEISTÄ

Termi VFX (Visual Effects) tarkoittaa elokuvaan jälkikäteen lisättäviä digitaalisia tehosteita. Digitaaliset tehosteet mahdollistavat sellaisten asioiden näyttämisen, mikä perinteisesti kuvaamalla olisi mahdotonta tai liian kallista elokuvan budjetilla toteuttaa. VFX Supervisor eli vapaasti suomennettuna vfx-suunnittelija on henkilö, joka vastaa digitaalisten tehosteiden suunnittelusta ja taiteellisesta toteutuksesta. Elokuvien lisäksi digitaalisia tehosteita käytetään paljon myös tv-mainoksissa ja peleissä.

ENNAKKOSUUNNITTELU

VFX-suunnittelijan työ alkaa käsikirjoituksen purkamisella useimmiten yhdessä ohjaajan, tuottajan, lavastajan ja kuvaajan kanssa. Vaikeasti toteutettavien kuvien kohdalla pohditaan ensin voidaanko tehoste toteuttaa kuvaamalla (SFX, special effects) vai jälkikäteen digitaalisesti (VFX, Visual Effects). Jos kuvaaminen on liian kallista tai vaarallista, turvaudutaan useimmin jälkimmäiseen. Digitaalisia tehosteita tehdessä tarvitaan usein erilaisia apukuvia (Plate) tai kuvakerroksia (Layer), jotka yhdistetään jälkituotannossa digitaalisesti yhdeksi kuvaksi. Paljon käytetyssä ns. green screen -tekniikassa esim. näyttelijä kuvataan erikseen vihreää taustaa vasten, joka korvataan toisessa paikassa kuvatulla tai kokonaan digitaalisesti tehdyllä (CG, Computer Graphics) taustalla. Kuva voidaan purkaa osiin myös turvallisuussyistä esim. räjäytys- tai ampumiskohtauksissa. Monesti joudutaan yhdistämään useita erilaisia tekniikoita halutun lopputuloksen saavuttamiseksi.

Erityisesti draamassa uskottavuus ja kuvavirran jatkuvuus ovat etusijalla. Vfx-suunnittelijan on perehdyttävä huolellisesti elokuvan aikakauteen ja yksityiskohtiin. Digitaalisten tehosteiden on tuettava tarinankerrontaa eivätkä ne saa hypätä esiin niin, että elokuvan illuusio särkyä. Vfx-suunnittelijan pitää ymmärtää elokuvan tarina ja kokonaisuus; mitä kuvalla, kohtauksella halutaan kertoa. Pienemmässä tuotannossa vfx-suunnittelijan rooli saattaa rajoittua pariin palaveriin ja valvontaan kuvauspaikalla.

Hyvällä ennakkosuunnittelulla voidaan säästää aikaa kuvauksissa, kohdentaa käytössä olevat resurssit oikein ja parantaa jälkituotannon laatua. Pienet ratkaisut kuvauksissa voivat nostaa tai laskea jälkitöiden kustannuksia merkittävästi. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi VFX-käsissparrausta, jossa vfx-suunnittelija osallistuu käsikirjoituksen kommentointiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja auttaa kehittämään lopputuloksen laatua mahdollisimman kustannustehokkaasti.

KUVAUSTEN VALVONTA

Suomessa vfx-suunnittelija käy kuvauspaikalla ainakin vaativimpien efektikuvien toteutuksen yhteydessä. Kuvauspaikalla vfx-suunnittelijan rooli yksinkertaisimmillaan on valvoa, että efektikuvat kuvataan niin, että jälkituotanto sujuisi mahdollisimman mutkattomasti. Kuvausten valvonta on kuitenkin vain pieni osa työstä. Suomessa vfx-suunnittelijan toimenkuvaan kuvauksissa kuuluvat myös erilaisten jälkikäsitelyssä tarvittavien still-kuvien kuvaaminen, tiedon tallentaminen ja mittaaminen, joskus jopa 2nd unitin ohjaaminen.

Suunnittelun merkitystä ei voi korostaa liikaa, koska kuvauspaikalla kuvien toteuttamiseen on etenkin suomalaisissa tuotannoissa usein hyvin vähän aikaa ja kuvaustilanne saattaa kiireestä johtuen olla jopa kaoottinen. Vfx-suunnittelijan on osattava mukautua olosuhteisiin ja priorisoida asiat realistisesti. Mikäli kuvausryhmällä on kokemusta vfx-kuvien tekemisestä, kuvaukset sujuvat monesti ongelmitta. Toisinaan vfx-suunnittelija voi kuitenkin joutua opettamaan vfx-kuvien tekemisen kuvausryhmälle alusta pitäen kuvausjärjestelyistä ja kamera-asetuksista lähtien, vaatimaan tarvittavia resursseja tuottajalta ja ohjaamaan ko. kuvat itse. Vfx-suunnittelijalla olisikin hyvä olla visuaalista silmää, ongelmanratkaisukykyä sekä monipuolinen ymmärrys digitaalisten efektien teknisen toteutuksen lisäksi myös muista vaihtoehtoisista toteutustavoista ja elokuvan tuotantoprosessista.

Kuvausten valvonnan lisäksi vfx-suunnittelija ottaa tarpeellisen määrän erilaisia still-kuvia, mittoja ja muistiinpanoja kuvaustilanteesta jälkituotannon tarpeisiin. Kuvausten aikana voi olla tarpeellista tehdä demoja eli testiversioita efektikuvista. Erityisesti virtuaalilavastuotannoissa olisi tärkeää tarkistaa perspektiivin toimiminen jo kuvaustilanteessa.

Vfx-suunnittelijan on kerättävä ja työstettävä aineistoa kansainvälisen standardin mukaan. Jos elokuvan jälkityöt rahoituskuvioiden takia menevät ulkomaille, ohjeistaa vfx-suunnittelija ulkomaisen vfx-ryhmän toteuttamaan efektikuvat.

JÄLKITUOTANTO

Varsinainen jälkituotanto (Post production) jatkuu kuvausten jälkeen siellä missä jälkityöt tehdään. Optimitalouksessa vfx-suunnittelija saa valita jälkituotantotiiminsä itse ja aikatauluttaa työn. Käytännössä nämä määräytyvät kuitenkin budjetin, projektin kokonaisaikataulun ja käytössä olevien resurssien mukaan.

Vfx-suunnittelijan tehtävä on ohjeistaa ja jakaa tehtävät kuvat ja niihin liittyvä materiaali vfx-artistille ja valvoa, että työt etenevät annetun budjetin ja aikataulun puitteissa. Vfx-suunnittelija toimii efektikuvien taiteellisena johtajana ja työstää kokonaisuutta mm. ohjaajan ja kuvaajan kanssa.

Kansainvälisessä käytännössä ja myös Suomessa useimmiten vfx-tuotannosta vastaa vfx-suunnittelijan lisäksi vfx- (tai post-) tuottaja. Vfx-tuottajan tehtävänä on keskittyä budjettiin, aikatauluihin sekä resurssien riittävyyden ja tehokkuuden optimointiin. Tuotannon koordinoiminen ja projektivedon jäädessä tuottajalle, vfx-suunnittelija pystyy keskittymään ensisijaisesti taiteelliseen lopputulokseen ja ohjaajan näkemyksen kommunikoimiseen

työryhmälle. Näin luodaan parhaat edellytykset laadukkaan ja tehokkaan vfx-tuotannon toteuttamiselle.

Vastuullisia työtehtäviä voidaan tarvittaessa jakaa useamman, eri osa-alueisiin erikoistuneiden vfx-tuottajien ja -suunnittelijoiden kanssa. Vfx-suunnittelijan työ päättyy elokuvan värimääritys-työvaiheeseen. Siellä voi vielä paljon vaikuttaa efektikuvan luonteeseen ja uskottavuuteen.

HAASTEET

Perinteisesti Suomessa vfx-suunnittelija on töissä samassa jälkituotantoyrityksessä josta digitaaliset tehosteet tilataan. Mallia on kritisoitu joustamattomaksi ja kalliiksi, koska tällöin tuotannon jälkitöitä ei voida kilpailuttaa. Viime aikoina onkin esitetty toiveita, että vfx-suunnittelu ja toteutus voitaisiin tilata ja kilpailuttaa erillisinä ja toisistaan riippumattomina. Muun muassa Metropolian Prefix-projektin yhteydessä järjestetyissä tilaisuuksissa sekä Porvoossa 4.5.2013 järjestetyssä Tuotanto&Post -seminaarissa on kaivattu elokuvatuotantoihin vfx-suunnittelijoiksi puolueettomia freelancereita, jotka voisivat osallistua jälkituotantoyhtiön kilpailuttamiseen tai koota itse oman jälkituotantotiiminsä freelancereista. Olisi toivottavaa, että vfx-suunnittelija voisi osallistua elokuvaprojektin kehittelyyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ilman, että tuotantoyhtiö sitoutuisi samaan yritykseen jälkitöiden osalta. VFX-käsissparraus on hyvä esimerkki vfx-suunnittelijan käyttämisestä ilman sitoutumista jälkituotantotaloon. Isoissa Hollywood-tuotannoissa on arkipäivää, että jälkituotantotaloja on useita ja elokuvan vfx-työt voidaan jakaa useamman talon kesken. Uuden saumattomasti toimivan tiimin rakentaminen voi kuitenkin olla hidasta ja aikataulujen ja työtapojen yhteensovittaminen työlästä. Tyypillisen suomalaisen elokuvan jälkityöaikataulu on melko tiukka ja se ei aina anna mahdollisuutta kovin hajautettuun kuvan jälkikäsitteilyyn.

Lisähaasteita aiheuttavat kireän aikataulun ja tiukasta budjetista johtuvan resurssipulan lisäksi kuvauspaikan olosuhteet, tekniset ongelmat sekä toisinaan tuotantotiimin kokemattomuus tai haluttomuus ymmärtää vfx-kuvien lisätarpeita.

Jälkituotantovaiheessa yleisin ongelma on huono tiedonkulku tai liian kireä aikataulu. Monimutkaisempien digitaalisten tehosteiden tekeminen on hidasta ja resurssit eivät välttämättä ole linjassa ohjaajan vision kanssa. Vfx-suunnittelijan on ymmärrettävä, mitä ohjaaja haluaa ja tarvittaessa kertoa mikä on mahdollista. Hollywood-spektaakkelin yhden sekuntin efektikuva on saattanut vaatia jopa 500 henkilötyötuntia. Tällaisen laadun vaatiminen ei Suomessa ole realistista. Vaikka ohjaajan visio olisi hyvinkin lennokasta tajunnanvirtaa, on vfx-suunnittelijan suodatettava siitä olennainen ja ohjeistettava tekijät mahdollisimman yksiselitteisesti. Ohjeiden tulee olla myös teknisesti toteuttamiskelpoisia.

Isossa jälkituotantoyhtiössä vfx-suunnittelijan rooli saattaa olla selkeä ja taloudellisesti riskitön, mutta freelancerin näkökulmasta työnkuva on huomattavasti mutkikkaampi. Elokuvaprojektin lykkääntyminen, peruuntuminen tai sen jälkitöiden siirtyminen ulkomaille voi tehdä ison loven kuukausiansioihin. Sen vuoksi Suomessa vain harva vfx-suunnittelija tekee työtä freelancer-pohjalta kokopäiväisesti. Useimmat toimivat lisäksi muissa luovissa tai teknisissä tehtävissä.

LOPPUSANAT

Vfx-suunnittelijan työ vaihtelee projektin mukaan. Se sopii visuaalisesti kunnianhimoiselle ja huolelliselle tekijälle, joka ymmärtää elokuvauksen ja digitaalitekniikan mahdollisuudet ja rajoitteet sekä kykenee työskentelemään tarinan ehdoilla parhaan mahdollisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Tiimin ja projektien vetäminen vaatii myös rohkeutta, oma-aloitteisuutta ja vastuunottamista sekä organisointi-, ongelmienratkaisu- ja paineensietokykyä.

Tällä hetkellä vfx-suunnittelijaksi ei voi kouluttautua, vaan tehtävään päädytään useimmiten useamman vuoden työkokemuksen jälkeen esim. vfx-artistin tehtävissä. Vaikka vfx-suunnittelija ei osallistuisi digitaalisten tehosteiden tekniseen toteutukseen, on käytännön kokemus teknisestä toteutuksesta välttämätön. Täytyy tietää mitkä asiat toimivat oikeasti ja mitkä eivät. Asiakkaan on luotettava siihen, että työ valmistuu ajallaan ja vastaa annettuja laatuvaatimuksia.

Kirjoittaja on työskennellyt vuodesta 1997 jälkituotannon, animaatioiden ja virtuaalilavastuksen parissa ja vastaa nyt jälkituotannosta ja ennakkosuunnittelusta Fruitcake Helsinki Oy:ssä sekä toimii freelancer vfx-suunnittelijana pääasiassa mainostuotannoissa. Kirjoitusta ovat kommentoineet myös vfx-suunnittelija Tuomo Hintikka sekä vfx-tuottaja Tomi Nieminen.